

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Diplomová práce

**Trh práce vybraných členských zemí
Evropské unie**

Autor: Bc. Iveta Křížová

Vedoucí: Ing. Michal Steininger, Ph.D.

© 2015, ČZU v Praze

1 Souhrn

Cílem této diplomové práce je popsat trh práce Evropské unie a zanalyzovat tržní prostředí vybraných ekonomik EU ve vztahu k charakteristikám trhu práce. Na základě těchto charakteristik poté aplikovat Okunův zákon na jednotlivé země a následně zhodnotit příčiny, důsledky a možná řešení vzniklé situace.

Trh práce je jedním z nejsledovanějších segmentů každé ekonomiky, na něž se soustředí veškerá pozornost na úrovni národní i nadnárodní. Při hodnocení trhu práce musí být brán zřetel na velké množství ukazatelů, z nichž nejdůležitějším je míra nezaměstnanosti. Ta ovlivňuje ekonomiku jako celek, má dopad na inflaci, vývoj hrubého domácího produktu, ale především na konkurenceschopnost každé země vůči ostatním státům.

Tato diplomová práce se zabývá všeobecným vymezením trhu práce a jeho charakteristik. Dále pak stručným historickým vývojem EU, se zaměřením na Evropský sociální fond, podporující v každé zemi aktivní politiku zaměstnanosti a volný pohyb osob, jež je jednou ze čtyř základních svobod. V poslední části je diplomová práce zaměřena na Okunův zákon a jeho aplikaci na jednotlivé ekonomiky včetně České republiky, zhodnocením příčin a důsledků výsledků výpočtu.

2 Klíčová slova

Trh práce, zaměstnanost, nabídka práce, poptávka po práci, nezaměstnanost, Evropská unie, Evropský sociální fond, volný pohyb osob, hrubý domácí produkt, produkční mezera, Okunův zákon.

3 Cíl práce a metodika

Cílem diplomové práce je popsat trh práce Evropské unie a zanalyzovat tržní prostředí vybraných ekonomik EU ve vztahu k charakteristikám trhu práce.

Dílními cíli práce jsou:

- analýza vývoje nezaměstnanosti ve vybraných ekonomikách v období 2003-2014 a jeho následná komparace z dlouhodobého hlediska v letech 1980-2014,
- rozbor příspěvků z Evropského sociálního fondu v programovém období 2007-2013 a předpokládaných příspěvků v období 2014-2020
- zhodnocení vývoje mobility pracovních sil EU v letech 2003-2013 a popis činnosti služby EURES

- aplikace Okunova zákona ve sledovaných ekonomikách a České republice v letech 2004, 2009 a 2013, jeho následné matematické ověření a zhodnocení příčin a důsledků

Pro napsání rešeršní části práce je nutné prostudovat odbornou literaturu a právní předpisy vydané Evropskou unií, které souvisejí s řešenou problematikou. Seznam všech zdrojů je uveden na konci práce.

Analytická část práce je započata popsáním míry nezaměstnanosti, jejím vývojem a srovnáním s průměrem Evropské unie v letech 2003 – 2014. Takto je míra nezaměstnanosti analyzována zvlášť pro Rakousko, Španělsko a Švédsko. Tyto země byly vybrány na základě charakteristik jednotlivých ekonomik. Rakousko je státem s velmi příznivým vývojem míry nezaměstnanosti, Španělsko je naopak státem s velmi vysokými hodnotami ukazatele. Švédsko je zemí s průměrnou nezaměstnaností ve srovnání s celou EU, zároveň je ale státem s velmi dobře propracovanou politikou sociálních příspěvků a s tím spojenou vysokou životní úroveň obyvatel státu. Na závěr je provedena komparace vývoje míry nezaměstnanosti jednotlivých států. Dalším popisovaným jevem je alokace finančních zdrojů z Evropského sociálního fondu v programovém období 2007 – 2013. Zde je zhodnocena jejich výše, využití a rozdělení mezi jednotlivé operační programy každé ze sledovaných zemí. Dalším krokem je rozbor předpokládaných příspěvků pro následující programové období 2014 – 2020.

Následnou částí analytické práce je analyzování mobility pracovních sil v Evropské unii a vyjádření migračního salda v období let 2003 - 2013. Hodnoty tohoto ukazatele jsou převzaty z webových portálů Evropského statistického úřadu a služby EURES, jejíž funkce a náplň činnosti je popsána v navazující kapitole (4.2) analytické části práce.

V další části práce je provedena aplikace Okunova zákona na výše uvedené sledované ekonomiky, včetně České republiky, a to v letech 2004, 2009 a 2013. Tyto roky byly zvoleny vzhledem ke zkoumané časové řadě, tedy z počátku a konce sledovaného období a ze středu časové řady, v němž na evropské ekonomiky začaly dopadat důsledky probíhající ekonomické krize. Výpočet pro ověření platnosti zákona probíhá na základě definice Okunova zákona (kapitola č. 4.3). Další část práce matematicky ověřuje platnost Okunova zákona. Výpočet je proveden na základě vzorce uvedeného v kapitole č. 3.5.2. Výsledky probíhají za použití reálné míry nezaměstnanosti zjištěné, přirozené míry nezaměstnanosti a hodnoty produkční mezery, která udává, kde se nachází hrubý domácí produkt ve srovnání s jeho potenciálem.

Závěr práce pak shrnuje nejdůležitější poznatky a trendy zjištěné v analytické části práce. Tato kapitola obsahuje také teoretický popis příčin, důsledků a možných řešení dané problematiky.

4 Výsledky a závěry

Diplomová práce se zabývá popisem nezaměstnanosti ve vybraných zemích Evropské unie v období 2003 - 2014, zanalyzováním příspěvků z Evropského sociálního fondu v programovém období 2007 – 2013 a předpokládanou výší příspěvků v programovém období 2014 - 2020, mobilitou pracovních sil v letech 2003 – 2013 a výpočtem Okunova zákona pro roky 2004, 2009 a 2013. Cílem práce byla aplikace Okunova zákona na vybrané ekonomiky EU v již uvedených letech, jeho matematické ověření a zhodnocení jeho platnosti.

Do EU jako první vstupuje Španělsko v roce 1986, od něž se hodnota míry nezaměstnanosti neustále snižuje, oproti tomu Rakousko vstoupilo do Evropské unie v roce 1995. Od tohoto roku se nedaří hodnoty tohoto ukazatele snižovat, přestože byly hodnoty ukazatele příznivější než v případě Španělska. Oproti tomu Švédsko, které přistupuje současně s Rakouskem, od vstupu do EU neustále snižuje míru nezaměstnanosti, s výjimkou krizových let 2008 – 2010.

Stejně tak, jako v ostatních zemích Evropy, se i ve všech vybraných zemích projeví důsledky ekonomické krize vykazující rostoucí tendenci míry nezaměstnanosti. Přesto ale největší zhoršení zaznamenalo právě Španělské království. A také zde se hospodářská krize projevila jako první, a to v roce 2007. V tuto dobu míra nezaměstnanosti představuje hodnotu 8,3 %, zatímco v Rakousku je 4,4 % a ve Švédsku 6,2 %. Za jediný rok se hodnota ukazatele ve Španělsku zvyšuje o 2 p. b., přičemž ve Švédsku stagnuje a v Rakousku klesá o 0,6 p. b.

Svou zásluhu na vývoji míry nezaměstnanosti a situaci na trzích práce má bezesporu také migrace pracovníků. V celé EU panovaly obavy z nově přistupujících deseti států v roce 2004, nicméně zbytečné. Od tohoto roku 2004 hrubá míra migračního salda klesá v celé Evropské unii z hodnoty 3,3 až k hodnotě 1,5. Údaj za rok 2012 ukazuje, že po otevření všech trhů v roce 2011 se počet migrujících pracovníků nijak viditelně nezvýšil. Hrubá míra migračního salda dosahovala v posledním sledovaném roce hodnoty 1,7 za celou Evropskou unii. Jedinou zemí, která zaznamenala velký odliv pracovníků, je Španělsko, kde právě po roce 2011, byl zaznamenán pokles hrubé míry migračního salda z hodnoty 1,4 k hodnotě - 3 v roce 2013 a dalšímu poklesu k - 5,4 v roce 2013.

Paradoxem ale zůstává fakt, že do Švédska či Rakouska neplyne z prostředků Evropského sociálního fondu pro politiku zaměstnanosti takový obnos, jako do Španělska a přesto se daří míru nezaměstnanosti v těchto dvou zemích udržovat ve stabilní rovině. Španělsko čerpá z fondu přibližně 8 miliard eur za období 2007 – 2013, ale nezdá se, že by

tyto prostředky byly efektivně využívány. Největším problémem je zde míra nezaměstnanosti mladých lidí (bez ohledu na vzdělání), která se dlouhodobě pohybuje kolem hodnoty 50 %.

Výpočty Okunova zákona ukazují, že žádná ze sledovaných ekonomik není v naprosté rovnováze, přestože například Rakousko se Švédskem působí na první pohled stabilně, vyjma sledovaného krizového roku 2009. Přesto, ale nebyla platnost Okunova zákona prokázána v žádné zemi a ani v jednom ze sledovaných období.

Hlavním faktorem, který ovlivnil výsledky v Rakousku, je fakt, že populace tohoto státu relativně rychle stárne, což vede k nižší produktivitě práce a v důsledku ke snižování reálného hrubého domácího produktu. Nicméně poslední analýzy ukazují, že nezaměstnanost u mladých dosahovala v roce 2013 pouze hodnoty 1,1 %, což je polovina průměru zemí OECD. To by mohlo částečně vyvažovat problém se stárnoucí populací.

Ve Španělsku je již zmiňovaná velmi vysoká míra nezaměstnanosti. Ze strany Evropské komise byl již od roku 2004 vyvíjen nátlak, aby byl reformován španělský pracovní trh, a v současné době není zcela jasné, jak moc velký vliv má na situaci v tomto hospodářství migrace pracovních sil. V současné době neexistuje způsob, jak španělskou ekonomiku nastartovat. Vzhledem k tomu, že čtvrtina obyvatel nemá práci, z čehož téměř polovinu tvoří mladí lidé, klesá produktivita práce a s ním i hrubý domácí produkt.

Největším problémem a zároveň také hlavním faktorem ovlivňujícím výsledek Okunova zákona ve Švédsku může být výše vládních výdajů (cca 50 % v roce 2013) a přílišná regulace trhu práce, který se tím stává nepružným a neschopným reagovat na změny tohoto trhu. Po období hospodářské krize švédská ekonomika nastartovala velmi rychlý ekonomický růst, který se opíral o zvyšování nominálních i reálných mezd a nízkou inflaci. To v důsledku podporovalo nadměrnou spotřebu obyvatelstva a zvyšování HDP.

Pro Českou republiku platnost Okunova zákona také nebyla prokázána. Vzhledem k prognózám, které předpovídají ekonomický růst a snížení nezaměstnanosti, ale lze v následujících letech mluvit o možné platnosti Okunova zákona. K pozitivnímu vývoji českého hospodářství by mělo přispívat především oslabování kurzu koruny, které by mělo pomoci zbrzdit deflační tendence a ekonomický růst, který je hlavní podmínkou pro výrazný pokles nezaměstnanosti.

K řešení situace na trhu práce celé Evropy by mělo přispět efektivnější využívání příspěvků z fondů Evropské unie a především také maximální možné zapojení jednotlivých států. Některá hospodářství, jako je například Rakousko, jsou v tomto ohledu víceméně samostatná a není zde potřeba zásahů ze strany EU. Naopak španělskému hospodářství chybí úplná reforma pracovního trhu, k čemuž je ale potřeba pomoci Evropské unie.

Zásahy ze strany EU jsou sice potřebné, nicméně by měl být brán ohled na ekonomickou a politickou situaci v jednotlivých zemích, ale také na kulturu a zvyklosti, které jsou rozdílné v každé zemi.

5 Vybrané zdroje

BALDWIN, R.; WYPLOSZ, Ch. *Ekonomie evropské integrace*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008. 480 s. ISBN 978-80-247-1807-1

BRČÁK, Josef; SEKERKA, Bohuslav. *Makroekonomie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 292 s. ISBN 978-80-7380-245-5

CAHUC, Pierre a André ZYLBERBERG. *Labor economics*. Cambridge, Mass.: MIT Press, 2004. 84 s. ISBN 0-262-03316-X.

CIHELKOVÁ, Eva. *Vnější ekonomické vztahy Evropské unie*. Praha: C. H. Beck, 2003, 1. vyd. 709 s. ISBN 80-7179-804-5

FRIEDMAN, M. *The Role of Monetary Policy*. *American Economic Review*: 1968. ISBN 978-0691138862

GORDON, R. J. *The Time-Varying NAIRU and its Implications for Economic Policy*. *Journal of Economic Perspectives*: 1997. ISBN 92-64-19945-4

KÖNIG, Petr a kol. *Rozpočet a politiky Evropské unie, příležitost pro změnu*. Praha: C.H.Beck, 2009. 630 s. ISBN 978-80-7400-011-9

KNOTEK, E. S., *How Useful is Okun's Law?* Federal Reserve Bank of Kansas City: *Economic Review*, 2007, vol. 92.

OKUN, A. *Potential GNP: Its Measurement and Significance*. *The political of economy prosperity: Proceeding of ASA, Cowles Foundation Paper 190*, 1962. ISBN 0-393-95055-7

PHELPS, E. S. *The Structuralist Theory of Employment*. *American Economic Review*, 1995, Č. 2. ISBN 0-674-84373-8

SAMUELSON, P. A.; NORDHAUS, W. D. *Ekonomie*. Praha: Svoboda, 2007. 775 s. ISBN 978-80-205-0590-3

ŠIŠKOVÁ, Naděžda. *Lisabonská smlouva a její dopady na evropské, mezinárodní a vnitrostátní právo členských států*. Praha: Leges, 2012, 284 s. ISBN 978-80-87576-17-5

TOBIN, J. *Supply Constraints on Employment and Output: NAIRU versus Natural Rate*. Cowles Foundation, 1997. ISBN 9780333723401